

Izhaja vsaki četrtak
in velja s poštnino vred
iz v Mariboru z pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 80 k.
" 1/4 . — fl. 50 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 26.

V Mariboru 10. oktobra 1867.

Tečaj I.

Stavki,

za katerih voljo veleslavno c. k. namestništvo ni
dovolilo igrati gledališne igre „Samo“.

Gledišče v domačem jeziku je nam Slovencem skoro
sovsema nova prikazen, čeravno je uživa v sedanji dobi vsak
nekoliko omikan narod. Vzrok temu so naj več bile nemče-
valne učilnice, zanemarivše po mestih povse slovenščino, od-
tod ponemčena mesta, kjer se goje gledišča; odtod neved-
nost slovenske besede od strani srednje vrste; odtod tlačenje
in zaničevanje vsega narodnega gibanja; odtod črtenje vse
naše svetinje in draginje. Zbog tako tožnih razmer ide ves
naš narodni razvoj od spodnje plasti, tedaj se tudi gledišče
počina razvijati od ozdol, rekel bi, iz proste kmečke kolibe,
kjer se je ohranilo kleno in zdravo jedro slovenske narod-
nosti in čila beseda. Čitalnice jemu sezajo pod pazduhe,
včasih se tudi prikaže kaka slovenska igra v ljubljanskem
gledišču; dramatiško društvo ravnokar osnovano ima ime-
nitno, lepo, pa precej težko nalogo, Talijo negovati in čes-
titi tako, da bode na korist narodu. Prvi ozir je treba na
to jemati, da bode vsaka igra spisana v iskrenem narodnem
duhu, podučivna ter primerna pravnim zakonom; šalivke bo-
dijo vselej dostojne. Skoro vsak nekoliko olikan seljak hre-
peni po krasni dušni hrani, ako mu je namerek dovolil le
enkrat kaj takega gledati; in ravno to mora biti povod raz-
umnikom in pisateljem, da dovoljno strežejo narodu s kras-
nimi pridelki.

Začetek gledišču seže v prvo polovico šestega stoletja
pred Kristom. Tesp se je za Solona vozil po Grškem in na
kolesnici igral svoje surove izdelke; toda ta nova umetnost
se je naglo spopolnjavala tako glede na igro, kakor vziroma
na glediščne hrame. 500 let pred Kristom še so sicer imeli
v Atenah leseno gledišče, ki se je zaradi preobilne množine
gledalcev zrušilo; za Temistokla so počeli zidati kameno.
Kakor skoro vse vednosti in umetnosti, takisto gledišče so
sprejeli Rimljani od Grkov, in za Cicerona in Cesarja je
stalo toliko velikansko gledišče, da je v njem imelo prostor
80.000 ljudi. Odonod je bilo razširjeno med druge narode,
in den denešnji ima vsak narod, ki ni povse zatrt in potuj-
čen, svoje gledišče, t. j. glediščne hrame in glediščna dela,
le nam ta modrica dolgo ne more odprti vrat na stržaj, da
všedši v njeno svetišče se ji klanjamo; toda kakor v drugih
razmerah, gotovo tudi v tej moramo zmagati, odrinovši so-
vražniške ovire, ktere naša marljivost, nevpesana delavnost
in junaška volja v prah zdrobi.

Gledišče ima slavno in blago nalogo, narod krasnoslovno
omikati, ljubezen buditi za to, kar je lepo, okusno, dično,
junaško, pošteno, um bistriti, vcepeljati narodno in pravo člo-
večansko zavednost, slavne in stalne značaje kazati, pa tudi
razvade, napake, črna dela in poprek pogreške ostro šibati
in pretepati. To se naj priličneje godi po zgodovinskih pri-
kaznih, ako se govorec navaja duh davnih sprednikov, čijih
lupina je že stoletja prah in pepel; teh nauki in dobri na-
sveti so mnogo večje vrednosti, nego medla naša beseda. Take
bire zgodovinski prizor smo hoteli pri velikanski besedi Krem-
pljnovi letos ponuditi slovenskemu narodu z lepo sestavljeno
glediščno igro „Samo“ pod milim nebom; toda v ustavni
državi avstrijski nismo mi Slovenci, vselej zvesti vladarje-
vemu nezlu, našli toliko milosti, da bi smeli na oder
vzdignoti, ter v živih podobah narodu pokazati za nas važne
zgodbe sedmega stoletja, namreč modro ravnanje in vodstvo

prvega slovenskega kralja Sama, kateri je združiv slovenske
moči junaški in zmagavno odbil vseh divjakov naj divjeje
Pesoglavce in ošabne Franke, kateri so Slovenom dali naslov
„psi“, ter osnoval veliko državo slovensko; čeravno je glasno
oznanjuje vsaka zgodovinska knjiga za hudega in strogega
absolutizma spisana. Naj se le nikdor ne baha z ustavnostjo,
kjer se narodom krati, kar jih ide po Bogu in zakonu, kar
je resnično, pravično, pošteno. Slovence ima precej zvest
pomnež, kterega še podpira s pisalom, posebno ako se ljube-
zen in neštevilne daritve povračajo s kamenjem.

Dragi Slovence! pozvedi stavke, kateri so nepovoljni ve-
leslavnemu c. k. namestništvu, in za katerih voljo je bilo do-
voljenje prikračeno igranju. V prizoru 2. čina I. pripoveda
Berislav, „da so Pesoglavci napadli sela v Podravini, da med
Pesnico in Ščavnico požigajo in plene, da je groza“, na kar
Dobrana reče: „Kleti krvoločniki! saj drugega ne znajo,“
in Berislav pritrdi v prizoru 3.: „Huji so od psov.“ Tako
mrzko divjanje svedočijo zgodovinarji, vidi razve naših
„Wien und seine Landesfürsten.“ Ako je pisatelj imenuje
hujše od psov, prilika je povse zmerna, vsaj pes je krotka
živalica, ki laja ter navadama napada le sovražnika krivca;
Pesoglavci so bili hujši od hijen in steklih volkov. Še den
denešnji narod ve pripovedati, da so Pesoglavci naše ljudi
pekli, ter pečene žrli. Ali bi pisatelj menda naj kvaril
istino? V istem prizoru opisuje Berislav Višnji okrotnost pe-
soglavsko takole: — „Njo (sestro Berislavovo) in neko
drugo žensko zvežejo za kite, ter ji z bičem tirajo na pogo-
rišče, kjer so se vsi vrage zbrali, da praznujejo nesrečno
zmago. Sede na mrtvih truplih naših dedov in očetov lokali
so iz človeških črepinj, oskvrnjevali žene in device, potem je
nabadali na ražnje in žive pekli.“ Vidi v tem Valvazorja;
vsaj ni krvoločstva, kterega se ne bi udeležil ta izrod božje
podobe! V prizoru 11. vsevid se toži Berislavu: „Saj to sam
veš, da Slovani nimamo prijatelja na svetu, a sovražnikov
od sile. Povsod nas tujec gazi, in še v svoji zemlji, ktero so
nam zapustili slavni naši dedi, nismo svoji gospodarje, nego
tujcem hlapci. — Napadajo nas Nemci, Tahjani in pa Obri
ali Pesoglavci. Vendar dosti dolgo smo nosili tuji jarem,
dosti dolgo so nas že zatirali in gnetli! Tuje gospodarstvo
nam preseda, naveličali smo se jim hlapčevati. In ako nam
pomorejo bogovi in junaška sreča, ne bodo nas več tlačili!
Sklenoli smo, da vstanemo ter verige v prah zdrobimo.“ Ne
priča li te žalostne pritožbe zgodovina te, poznejše in sedanje
dobe, slep in gluhi bi moral biti, kdor tega ne opazi; toda
resnica v oči bode. V prizoru 12. čina II. prisezajo starej-
šine in župani izvoljenemu vojvodi pokorščino in poslušnost,
a Samo spregovori: „Dobro bratje! podpirajmo drug drugega
in delajmo, kar naj več moremo. Vsevid: To tudi bodemo.
Samo: Dani se, pojdimo na delo! (Odide.) (Ostali kličejo
za njim grede:) Živio naš vojvoda Samo!“ Kaj je na tem
pregrešnega, menda opomin na složnost in vzajemno delav-
nost? Ali pa: Živio naš vojvoda Samo? Kdo hote dovršiti
važno delo bi nagovarjal in svetoval na razdvoj? Bi li kli-
cali: Elyen arpad, elyen Zsoltan! ali kaj podobnega, gotovo
ne bi bilo spodtikajaja, le klic, živio slovenski vojvoda je greh!
V prizoru 2. čina III. je ves Samov samogovor razve nek-
terih redkov poznamljan s svinčnikom, glasi se tako le:
Samo: „Solnce je že vstalo in odločni časek se če dalje
bliže primikuje. V sovražnih taborih se živo gibljejo; po-
doba je, da bodemo na skoro bili boj, boj, ki odloči našo in
sovražnikovo osodo. Ta odmeri narodu svobodo ali pa po-

gubo. Kdo ve, kakošen bo konec? — In čemu se bomo bojevali? Morebiti, da napademo tuj narod, ki nam nikdar krivice delal ni, da ga samosilno spravimo pod jarem? Ali pa za to, da ugrabimo kos tuje zemlje, ki nam ne pripada? Oj, ne za to! Slovenci nismo še nobenemu krivice delali in tudi nismo segali po tujem gospodarstvu! zadovoljni in veseli bomo, če nam tujec ne bo tega napadal, kar je naše. Vendar da bi tako ne! plačujejo nam z nevhvaležnostjo pravičnost. Pravice, ktere so nam svete, s peto gazi; otima nam, kar so si starodavni naši dedji pridobili. In takošno početje, pravijo, da je pravično! Žalostna jim majka! Radi bi nas spravili pod jarem! Pa naj le skusijo! Vedi tujec! da smo, ako nas je tudi malo, krepki in, da te bo zmaga, ako nas zmagáš, bridko stala. Pomisli tudi, ako znaš poštenja, da te taka zmaga ne poslavi, marveč te osramoti, ker si z njo pravico zmagal in jo poteptal. Nikar ne misli, da naš s tem za vselej s poti spraviš in uničiš. Tudi nam bo lepše solnce še svetilo. Sicer pa vedi! da vsaka reč le nekaj časa traja in, da zrelo jabolko samo z jablani pade. Tudi tebe bode konec, ko dozoriš.“ Ni li Samo umno modroval? Vse besede so čista istina kakor glat, vsaj kot poldnevno solnce o kresu; znaje sovražnika inachi govoriti ni mogel. V prizoru 4. ponuja Samo prijaznost Dagobertu, a tega sel odgovarja: „To ni mogoče. Kako bi mi, ki smo božji hlapeci, z vami, ki ste psi, prijateljstvo sklenoli? Vidi Krempeljrove Dogodivščine“ v Gradci, 1845, na str. 60. V prizoru 7. govori Berislav: „Kje pa je prokleti Pesoglavec? Pa mi vsaj ni utekel? Stoj, črna duša! Tukaj mi ne ubežiš!“ Je-li bi ga naj bil naslovil: Vaša milost, blagi Pesoglavec? Ali pa mu rekel, poštena duša, drago srčice? V prizoru 8. govori: Drugi Nemeč (Samu) Na! Tako le, lej! pri nas pse pitamo! (Zamahne in hoče Sama posekati).“ Ako je plemeniti sel frankovski Slovencem imenoval pse, bode li prosti vojak rekel: Vaša sijajnost, prevzišenost itd.? Toisto velja v ravno tem prizoru: „Drug Nemeč. (Desnica mu se pobesi). Prokleti pes! (Samu). Ranil me je. Nič več se ne morem bojevati.“

Kar se spominam, nekdanja censura je prekrizala, kar je htela, da se opusti, ali je včasih sama besede utolažila, potem pa je veljalo da si globoko ukopljeno; crkev je rabila zakelivost, p. dveh listov v duhovniškem molitveniku; Ruska vlada zamazivost nevarnih stavkov in sestavkov itd.; v ustavni državi avstrijski za državnega pečatnika barona Beusta, stiskalca Slavenov k zidu in za namestništva Meeserivega, ki je bil popečitelj redarstveni za Schmerlingovega gospodstva, pa se naravnoč zabrani brez ikakve pogodbe!

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 53. Kurbin črni, schwarzblauer Courbin. Trs močen, rozge nekaj plošnate in rujave; listje rizlečno, debelo, malo narezano, zgrbano, zlo volnato, spičasto nazobčano, veruge stranske na dnu široke, proti koncu nekaj tesneje, spodnje enako široke, odprte, peteljna jajčasto odprta. Grozdje srednje, enojno, recelj dolg in debel. Tudi francoska trta da dobro grozdje, pa malo rodi, ne vem ali je kranjski kislec temu enak.

Št. 54. Barbisina modrordeča, rothblauer Barbisin. Trs precej močen, rozge so tanke, okrogle, kostanjeve, kolena daleč narazen; listje s petimi ali sedmimi capami, zlo globoko narezano, nekaj neravno, tanko volnato, končni zobi ozki, dolgošpičasti; veruge, stranske, zelo razširjene, peteljna koj nad petljo, potem še bolj razširjena. Grozdje, srednje, enojno, rahlo, recelj tanek in dolg kakor grozd. Globoko narezana, capnata laška trta pri nas malo rodi.

• vinoreji.

(Konec.)

Posebno duhovniki in učitelji malih šol imajo vsak den lepo priložnost, nevedne podučevati in šolski mladini naturna pravila razlagati in to bodo gotovo radi storili, ker slabe letine tudi njih terejo in ker so prihodki vsakega pri nas odvisni več ali manj od vinogradov. Če se mladi duhovnik nič ne peča z umnim gospodarstvom, kako slabo se mu bode godilo pri nastopu gospodarske fare, učitelji naši pa imajo večidel tako slabe prihodke, da jim bode vsaka kapljica, vsako zrnó njihov težavni stan zboljšala. Poleg tega pa bomo po-

magali vsi našemu slovenskemu rodu do blagostanja, ktero zdaj milo pogrešamo, ker smo zaostali po slabih neslovenskih šolah v potrebnem poduku. Koga siromaštvo tlači, kako bi on mogel izrediti svoje otroke, da bi se njihove glavice bistrile, kako bi on mogel oskrbeti si, kar človeško življenje zaljša in sladi, da bi konec svojih dni z mirnim srcem izročil vrejeno gospodarstvo in se vesel preselil v drugo življenje!

Podnebje je pri nas za vinske gorice tako milo, da vsake sorte trsje rado raste in dober sad rodi; potrebno je le prave sorte zasaditi v vsakem kraju. Neke zorijo rano, neke srednje, neke pozno, tukaj se speča ložej belo, tam rdeče, drugod zopet črno vino. V nekterih krajih imajo samo slabe sorte, ki tudi v naj boljših letih le srednje vino dajajo, med tem ko bi druge boljše sorte žlahtne kapljice prinašale, ki se lahko in za dobro ceno spečajo. Vse to bode potrebno dobro prevdariti in po že storjenih poskušnjah umnih gospodarjev se ravnati, ker je Bog človeku pamet dal, da si sam pomaga, ako ima črsto voljo in pridne roke, On pa bode delil svoj obilni blagoslov.

Da se vse to hitreje doseže treba združenih moči, ker ima vsak posamezen za se dosti posla, torej ne more zdatno pomagati nevednim ali revnim. V drugih deželah imajo gospodarske družbe, ki so jim po domače osnovane res že veliko koristile, kar se vidi iz gospodarskega napredovanja na Českem, Hrvaškem in v drugih deželah. Naša gospodarska družba podučuje pri nas le poedine, ker nima in po svoji dosedajni osnovi ne more imeti zadosti družnikov izmed slovenskih gospodarjev, torej so večidel le gospodarski dobrovoljci nekmečkega stanu sočleni te družbe. Nasledki tega so nam vsem znani. Vendar je dobro in hvalevredno, da se vsaj nekaj stori, mi pa moramo, skrbeti da še bode bolje tudi za kmečke gospodarje, kar se bode doseglo s slovenskim društvom za povzdigo vinoreje in sadjereje, ktero bi imelo v vsaki fari podružnico s potrebnim pokusnim vrtom in z izglednimi vinogradi in sadunosniki umnih gospodarjev in učiteljev duhovskega in posvetnega stanu. S tem bodo slovenski rodoljubi pokazali, da niso samo slepo vneti, kakor se nam očita, za svoj narod, temuč da so tudi djanski dobrotniki njegovi.

V Brežcah dne 22. kimovca 1867.

Dr. Razlag, kmetovalec.

Domače stvari.

(Kaj se mora storiti, da krompir ne gnije? V ta namen priporočajo mnogo živo ali neogašeno apno. Kedar se krompir spravlja v shrambo, se mora v sredo nakupčenega krompirja ali na tla, ali na površje kupa ali na vse tri strani, dati živega apna, ktero čini da ostane krompir suh in zdrav. Skušnje so potrdile, da je na ta način z apnom obložen krompir ostal celo zdrav, med tem ko je one iste vrste krompir in na onem istem mestu in v oni isti shrambi celo zgnjil. Krompir se vendar ne sme tikati apna, zato se ravna takole: Živega apna kosi kakor pest debeli, se morajo zaviti ali v slamo, ali v seno itd.; ali pa se denejo v koš ali v žakelj. Ko se krompir porabi, se z apnom lahko gnoji polje. Kdor zato hoče rabiti apno za gnoj, čini modro, če si ga že v jeseni spravi, po zimi rabi za krompir, poletu pa za polje ko gnoj.

Meso od živadi, da je prav okusno za jed. — Francoski kuharji trdijo, da je meso od živadi mnogo bolj okusno, ako se ji, predno ko se zakolje vlije nekoliko oceta v odprta usta, tako da ga mora nekoliko pogoltnoti, kedar se ji kljun zapre. Še le za ¼ ali ½ ure kesneje ovega napajanja se mora žival zaklati.

Grozdje dolgo črstvo ohraniš, ako ga nadevaš v sod med dobro osnažene pšenične otrobi ali proso in sod dobro zadelajš.

Kako se kužne bolezni od živine odvrnejo. Kužne bolezni se naj bolj od živine odvrtačo, ako goveda in konji v jednom hlevu bivajo, in se živina po letu večkrat na pašnikih prevetri. Svinje v kravskih hlevih imeti je prav napeno.

Dopisi.

8 Iz Gradca, 30. oktobra. (Slovanska beseda.) — Včerajšnji večer je bil za tukajšnje Slované jako važen. Praz-

novali smo v stanovanju „českega spevačkega spolka“ dan svetega Vavla, patrona českega kraljestva, in ustanovili smo v glavnem zboru ob enem nova pravila (štature) za novo slovansko društvo v Gradcu, za „Slovansko Besedo.“

Ako pomislimo, da sloga jači a nesloga tlači, ako prevdarimo, da je ravno nam Slovanom treba one veliko in mnogo imenovane slovanske vzajemnosti, koja se tudi djanško pokazuje v medsobnem občenu, ako pogledamo, kako ravno sedaj stoji državopravna reč za Slovane, kedar jih iz jedne strani tišči Nemeč, iz druge pa Madjar; ako vse to pomislimo, bomo lahko zapopadli davno željo tukajšnjih Slovanov, da bi se združili v jedno močno društvo, ktero bi v svoje krilo sprejelo ne le Slovence, temuč tudi Čeha, Hrvata, Srba, Poljaka. V Gradcu je gotovo tretjina vseh prebivalcev slovanske krvi; ali med Nemci se držijo za Nemce, bodisi da so se svoji narodnosti že izneverili, bodisi da niso dosihmal imeli prilicnosti pokazati svojo rodoljubnost. Odsihmal, tako pričakujemo, saj izgovora ne bo, da tu, kjer je toliko Slovanov, ni bilo mogoče ustanoviti dostojnega vseslovanškega društva. Nova pravila ne tirjajo veliko plačila od udov, tako da se vsaki lahko udeleži društvenega življenja, ktero obeta prav dober plod nositi. Prvi odstavek pravil namreč obeta udom prilicnost davati, izobraževati se po čitanju časnikov, po prednašanju poučilnih in zabavnih predmetov, potem vaditi se v petju in — kar se mi jako važno zdi — tudi v telovanju. Telovadba je že zdaj med udi upeljana in se je udeležuje že zdaj kojih 40 sokolov.

Nadjamo se toraj, da bodo v obilem številu pristopili posebno Slovenci k temu društvu, kedar bodo njegova pravila od vis. c. kr. namestnije potrjena; jako bi pa „Slov. Besedo“ podpirali posebno dijaki ne le s svojim krepkim glasom kot pevci, ampak tudi, ker bi v novo vpeljanih govori društva jako pomagali.

Tako mislim, smo naj vrednejše praznovali slavo sv. Vavla, ako smo temelj postavili novemu razvitku narodnega življenja na otujeni nam zemlji.

Že zdaj se v malem českem društvu redoma shajamo vsako sredo in soboto; tu zapojejo pevci ktero narodno, pregovori kteri besedo o pravem predmetu, o pravem času — in tako se pri narodnih srečih hranjuje, pri mlačnih kozmopolitih pa vzbujuje narodna čut. Nove prigodbe zadevajoče slovansko društvo se bodo čast. čitateljem „Slov. Gospodarja“ o pravem času naznanile, da pove bratom po lepi domovini, kako se obnašajo tukajšnji Slovenci, kako se porazumljujejo s svojimi brati Čehi, Hrvati, Srbi. S Bogom!

Iz gornje Loznice pod Porhorjem 22. septembra t. l. Kratke vrstice v poduk novovoljenim srenjskim županom in svetovavcem. — Zahvalite se Bogu, kteri vam je dal zdravo pamet, telo in morebiti tudi obilno posestva, zahvalite pa se tudi svojim sosedom, kteri so vas s tem spoštovanjem počastili, da so vas volili za skrbnike in varuhe srenjskega premoženja in pravic. Kaka bremena pa so vam s to častjo vaši sosedje naložili? — Gotovo velika in važna bremena! Med ostalimi omenim samo tale:

1. Morate vedno skrbeti za blagor cele srenje.
2. Morate se neoplašljivo potegovati za naše pravice, ne pa tako kakor pri zadnjih volitvah okrajnih zastopnikov v slov. Bistrici, kder ste spoštavanega rodoljuba pustili v krempljih naših nasprotnikov.
3. Morate skrbeti za to, da se v srenji osnovajo po nje zmožnosti kmetiške škole, v kterih se bo naša mladina učila bolj umno kmetovanje, da se podigne gospodarstvo tudi pri nas na naj višo stopnjo omike, kar nam je sila potrebno. Kaj nam pomaga, če bi se naša mladina naučila vse evropske jeziki in tudi od nekterih tak visoko čislano „nemško spraho“, gospodariti in kmetovati pa ne, vse to ne bo mnogo koristilo, in stala bo zmirom na slabih nogah.
4. Morate priporočati sosedom, da se dajo zapisati v zavarovavnice (asekuracije) proti nesreči, da dobi vsaki, kterega nesreča doleti, potrebno pomoč in mu ne bo treba beračiti po svetu, če mu poslopje pogori, toča polje, vinograd pobije itd.
5. Morate tirjati pri uradnihah, da se uraduje v domačem jeziku, kterega vsaki zastopi. Vedno pa vsem kmetom naj bodo v zmislu besede stare slovenske pesmi, ktere se tako glasijo:

„Spoštovati se mora lep kmetiški stan,
Ker sam Oče nebeški je kmet imenovan.“

Lozničar.

Novičar.

Državni zbor.

Iz državnega zbora na Dunaju se nič važnega ne čuje. Nastale so v njem tako mnoge stranke, da se mora reči, da je ves zbor razcepan, noben skorej ne ve kam spada, vsak dan se delajo novi klubi, kteri se drug dan spet razrušijo in tako ne gre nič naprej.

V 31. seji državnega zbora se je naj prej naznanilo, da je došlo mnogo prošenj, da bi se naj odpravil konkordat, in naj oprostila advokacija.

Na dnevnem redu je bilo sporočilo vredbenega odbora, kteri je napravil načrt državne glavne postave, in sicer: sodniška oblast, izvrševanje vladine in izvrševavne oblasti, vpeljanje državne sodnije in splošnih prav državljanov. O formalnem izdelovanju tega načrta je nastalo dolgo besedovanje. — Dr. Toman je predložil, da pri glasovanju zastran državne glavne postave morate biti dve tretjini glasov. Na to se je podignolo ostro besedovanje, k slednjemu je vendar predlog Tomanov bil zavržen, za kterega sta tudi govorila Zybliekiewicz in Petrino.

Zybliekiewicz, Greuter in Toman so v imenu svoje stranke protestovali proti temu postopanju in izrekli, da ne bodo glasovali.

§. 1. in 2. o sodniški oblasti sta bila brez besedovanja potrjena ali vendar veljata samo za one dežele, ktere so v državnem zboru zastopane.

Minister John je tirjal, da se k §. 3. naj pristavi, da zdajna oblast vajaških sodnij naj ostane, kar je tudi obveljalo ali vendar samo za vojake, kteri so v službi (aktivni).

Proškripcija t. j. preganjanje učiteljev. Pod tem naslovom prinašajo česki „Narodni listy“ dopis od Drave 3. oktob. ki nam naznanja žalostni prigodek, kteri je narodne profesorje in učitelje na Hrvaškem zadel. Več ko 18 zaslužnih mož je znani baron Rauch zdajni kr. namestnik v Zagrebu z naglim ukazom 30. sept. t. l. ob službo in kruh djal, in sicer, kakor se piše iz nobenega drugega vzroka kakor zavoljo tega, da so zvesti sinovi svojega naroda. Marsikteri izmed njih že služi po 12 do 15 let, marsikteri je oženjen in ima po 5 do 6 otrok in sedaj je iz nagla na ulice brez plačila in upa na oškodavanje izpostavljen. Med temi pomilovanja vrednimi možmi so Hrvati, Čehi in tudi Slovenci. Oni pa, kterim je bilo za sedaj še prizanešeno, so dobili ostro posvarjenje zavolj ljubezni do svoje slovanske narodnosti in svobode. Čudno! Slovanom se šteje to v greh, kar se drugim narodom Nemcem, Madjarom računni v zasluge! Tako postopanje v Avstriji ne more imeti dobrih nasledkov, kajti vpije v nebo In „danes meni jutre tebi“ naj si zapom nijo zatiravci naši. Gospodom slovenskim dualistom na državnem zboru v Beču in vsem jihovim zagovornikom pa želimo dober tek k takemu sadju, ki ga rodi sistem, kterega tako marljivo podpirajo.

— Garibaldijevi prekucubi so vkljub italianski straži na mejah, na več krajih v papeževe dežele predrli, kjer delajo kot živi grabeži (roparji), piše vladni list „giorn. di Roma“ od 1. okt. Domači ljudje so pa povsod mirni in sv. očetu zvesti, tako da papeževi vojaki toliko laglje prekucube zasledujo. Do sedaj še se ne ve, kteri so zmagali, ker se na več krajih tepejo, in zdaj ta, zdaj oni zmaga. Mislimo pa, da je armada sv. očeta dosti močna, ukrotiti potepine, samo ako ostane italianska vlada zvesta in ne potegnejo njeni vojaki z Garibaldinci. Potem vtegnola bi huda biti in se boj vneti z Italijani in Francozi, kar bi Prusom naj bolj vgodilo, ter bi zedinjenje nemških dežel še bolj se pospešilo.

Konkordat in jegovi sovražniki. 25 naših biškopov je izročilo svetlemu cesarju adreso ali pismo, v kterem prav lepo in izvrstno branijo pravice kat. crkve, kakor so določile se l. 1855. v poravnavi (konkordatu) med sv. očetom kot poglavarjem crkve in med avstr. cesarjem. Ves nesrečni hrup nemškega liberalizma soper to poravnavo se da takole najbolj razumeti: ti ljudje hočejo katol. crkev v Avstriji čisto po protestantskem kopitu vravnati, tako da postane služna dekla posvetnej oblasti. Prečastiti biškopi so tedaj naravnoč do cesarjevega prestola se podali in stvar razjasnili. S tem da ima kat. crkev svoje pravice se nikomur, ki je druge vere, krivica ne godi; marveč imajo ravno drugoverniki v Avstriji več svobode, kakor sami katoličani, in več, kakor postavim

na Pruskem, kjer je vlada sama in večina prebivavcev luteranska. Ravno tam je kat. crkev vsled poravnave s papežem svobodna, in vendar se nemški protestantje ne pritožujejo, da jim je zavolj tega krivica. Pri nas pa — tudi katoliki, se ve da nezvesti, in ti še naj huje soper svojo lastno mater rogovilijo, kar je očitni dokaz, da ti ljudje v omiki zares za nemškimi Prusi daleč stoje. Pač prav je govoril slavno znani Nemeč Alban Stolz, ko je l. 1848 potovaje po Avstriji in opazovaje gibanje naših nemških liberalcev izrekel: „Meni se gabi to avstrijsko nemškutarstvo.“

— 3. okt. je bila seja Matič. odbora v Ljubljani. Predsedoval je 2. predsednikov namestnik, preč. G. prošt Ant. Kos. Pričujočih bilo je 10 ljubljanskih in eden vnenjih odbornikov, tedaj ravno še toliko, da se je odborovati zamoglo. Posnemimo le poglobitviše stvari. — Enoglasno so bili vnovič izvoljeni: prejšnji prvosednik, njegova dva namestnika, blagajnik in pregledovalec društvenih računov. — Po predlogu g. dra Zupanca se je tajniku odločila nagrada po 10 for. na mesec. — Zastran ponudbe g. Ant. Klodiča, da hoče grško slovnico v slovenskem jeziku spisati, ako je Matič. volja, rokopis sprejeti, se je odločilo, da za zdaj ne kaže, da bi Matica izdala tako knjigo, ker se mora pred vsem gledati, da se s knjigami, ki jih izdava, vstreza kolikor mogoče vsem udom, kar bi pri oni knjigi ne bilo, a veliko jih vsako leto na dan spraviti še zdaj mogoče ni. — Zastran g. Raičevega predloga, da se darilo njemu prisojeno za polovico obrne za Krempeljnov spominek, za polovico pa v druge od njega omenjene namene, je sklenjeno, da se mu, če hoče sebi prisojeni znesek za eno ali za drugo stvar obrniti, to čisto na voljo da; če pa sam tega neče, naj blagovoli denar Matici pokloniti. — Slednjič je vnenji odbornik nasvetoval prenarredo bo pravil, da namreč naj velikemu zboru več pravic pripada, kakor, da določuje, koliko se od vsakoletnih dohodkov sme porabiti za izdavanje knjig; kako bode s plačo za tajnika in njegova pomagavca; da izvoli častne ude itd. Za poživiti občni zbor je tudi nasvetovano, da naj odbor naprosi kakega sposobnega Matičarja, da pripravi za veliki zbor kratko razpravo o kakovem znanstvenem predmetu in to pri velikem zboru predbere; da je pa tudi vsakemu udu, ki je temu kos, pripuščeno, kaj mikavnega pripraviti, samo da to blagovoli poprej odboru naznaniti. Tako bi ob enem lepega gradiva za prihodnji letnik prišlo in veliki zbor bi se vzvišal. Nasvetovane pravilne prenarredbe se bodo razglasile, vsi udje za svoje mnenje poprašali; potem se izvoli odsek, ki bode te prenarredbe presodil, vredil in prihodnjemu velikemu zboru za razpravo predal.

Petdesetletnica obhajana na čast najdenju kraljedvorskega rokopisa. Zadnje dni (28.) preteklega meseca je obhajal česki narod dan imenitnega spomina. Minolo je namreč ravno petdeset let, odkar je slavni Vaclav Hanka našel v zvoniku v mestu Kraljevem dvoru na Českem prestar in imeniten rokopis, ki je od kraja, kder se je našel dobil priimek „kraljedvorski.“ Ni dan današnji omikanega Slovana sploh resnično omikanega človeka, ki bi ne poznal tega rokopisa in njegove veljavne pomembe. Ta spis ali prav za prav ti spisi hranjujejo v sebi naj starejše plodove českega uma in duha. Z njim se ponaša česki jezik in sme ponosno stopiti na stran vsakega tudi naj omikanejšega jezika. Nekatere izmed pesmi v njem se nahajajočih pomikajo učenjaki nazaj celo v deseto stoletje in so plod naj vzešenejše poezije, ki ima le v Homerovih pesmotvorih vrstnike. Kraljedvorski rokopis je za Čehe sploh za Slovane izvir staroslovanske poezije in zgodovine, staroslovanskega prava, jezikoslovja sploh staroslovanskega življenja. Z nesrečno bitvo na „Beli gori“ je prestalo duševno življenje českega naroda in spalo je skoro noter do leta 1817. O staročeski poeziji, vedi in zgodovini nikdo nič ni znal. Mislilo se je, sploh in tudi z premislikom svetu oznanjevalo, da česki narod in sploh slovanski narodi se še nikdar niso nahajali na viši stopnji duševnega življenja in da ti narodi niso druga kakor tvarina (materjal), iz ktere naj si drugi narodi posebno pa Nemci iztesavajo svoje kulturne kipe. Ali leto 1817 in slavni Hanka je z zaznanjem in razglašenjem kraljedvorskega rokopisa temu krivemu mnenju stalo spodbil. Pokazal je svetu krasoto staročeskega, staroslovanskega pesmotvorstva in izbil zatiklej studencu zamašenega narodnega življenja. Od tega časa se rajta čili tok bistre reke narodnega gibanja v českem narodu. Kaj čuda, da so sovražniki Slovanstva vse žile na-

pli vzrok tega življenja kraljedvorski rokopis in zaznatelja njegovega pred lastnim in tujim svetom kolikor mogoče ob moč in veljavo spraviti. Pa spodletelo je jim. Svečanost 28. sept. t. l. je pričala, da so vsi taki napori brez vspeha. Zbrala se je taka množina ljudstva kolika ne kmali pri kaki svečanosti in na čelu vsi prvaki in starešine narodovi. Tu je bil, Sladkovski, Rieger, Palacky in kakor se že imenujejo te slavne zvezde na duševnem obzoru českega naroda. Čuli so se imenitni in važni govori, pevale navdušivne pesmi in med drugim tudi odgrnolо kolosalno opersije Hankovo in položil temeljni kamen Hankovemu gledišču, na osvetljava lica českega naroda in zasrambo jegovih sovražnikov. Slava bratom Čehom!

— Ogerski deželni zbor se je tudi 30. septembra začel; naj važnejša jegova obravnava se bode vrtela okoli finančne poravnave z Avstrijo.

— Česko-ruska slovnica od profesorja Kolarja je v 8 dnevih, potem ko je došla na svetlo, vsa bila razprodana in zdaj se že tiska drugikrat.

Mikeš-eve česko-ruske slovnice pa je že prodan četrti natis.

— O branju (trgatvi) piše neki francoski časnik, da bode v Šampaniji in Bordoju in še nekterih drugih krajih na Francoskem letos dobro vino, samo da ga bode malo, ker je tudi letos bolezen mnogo grozdja požrla.

Iz Hrvaške se piše, da je tudi tam letos bolezen grozdju štršno mnogo kvara napravila, in da zatoraj ne bo preobilno vina.

Njih Veličanstvo cesar se poda 25. t. m. v Pariz. Baron Beust, grof Andrassy, knez Metternih in francoski poslanec na našem dvoru vojvoda Gramont bodo cesarja spremljali.

Česki „Narod. Listy“ pravijo, da so e. k. uradi v Pragi dobili povelje, da morajo mestni županiji samo nemško odgovarjati in sploh samo nemško pisati. Tako povelje celo ni bilo potrebno. —

Slovensko slovstvo.

V Ljubljani v Egerjevi tiskarni je došla pred kratkim na svetlo knjiga, „Oblasti in opravki, ktere imajo po občinskem zakonu občine in župani z občinskimi odborniki vred.“ Na jedni strani je slovensko, na drugi pa nemško, kar je za začetek prav dobro. — V tej knjižici najde župan vse, kar mu je potrebno, da celo po postavah in lahko župani. Jezik je lahko razumljiv, tisk lep. Košta 70 kr. n. d.

Tržna cena pretekli teden.

	V Varaždinu		V Mariboru		V Celju		V Ptujju	
	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.
Pšenice vagan (drevenka)	4	—	5	40	5	10	4	80
Rži	3	20	3	30	3	60	3	20
Ječmena	2	50	—	—	2	90	1	50
Ovsa	1	50	—	—	1	70	—	—
Turšice (kuruze) vagan	3	—	3	35	3	20	3	20
Ajde	2	70	—	—	3	40	—	—
Prosa	2	70	—	—	3	20	2	70
Krompirja	1	20	1	80	1	10	1	10
Govedine funt	—	18	—	24	—	24	—	24
Teletine	—	22	—	26	—	24	—	26
Svinjetine črsteve funt	—	26	—	26	—	24	—	25
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	8	50	—	—	6	90	8	—
„ 18" „ „	—	—	5	—	—	—	—	—
„ 36" mehkih „	5	50	—	—	5	—	6	—
„ 18" „ „	—	—	3	25	—	—	—	—
Ogljenja iz trdega lesa vagan	—	80	—	—	—	78	—	—
„ „ mehkega „	—	60	—	—	—	—	—	—
Sena cent	1	20	—	—	—	70	1	—
Slame cent v šopah	—	90	—	—	—	55	—	80
„ „ za steljo	—	70	—	—	—	40	—	60
Slanine (špeha) cent	36	—	40	—	40	—	40	—
Jajec, pet za	—	10	—	12	—	—	—	—

Cesarski zlat velja 5 fl. 97 kr. a. v.

Ažijo srebra 122.—

Narodno drž. posojilo 64.80.

Loterijine srečke.

V Trstu 2. oktobra 1867: **20 51 3 39 85**
Prihodnje srečkanje je 12. oktobra 1867.